

RhetoricaScandinavica

Tidskrift för skandinavisk retorikforskning

Nr. 49/50 – 2009

TEMA: Retorik og journalistik

Temaredaكتورer: Martin Eide, Christine Isager og Heidi Jønch-Clausen

Rhetorica Scandinavica

Huvudredaktör Jens E. Kjeldsen

Redaktion Jonas Bakken
Marie Lund Klujeff
Mats Landqvist
Hanne Roer
Anders Sigrell
Lisa Storm Villadsen

Redaktionsråd

Øivind Andersen, Oslo	Christian Kock, København
Kjell Lars Berge, Oslo	Merja Koskela, Vasa
Ottar Grepstad, Volda	Peter Larsen, Bergen
Lennart Hellspong, Södertörn	Jan Lindhardt, Roskilde
Kurt Johannesson, Uppsala	Brigitte Mral, Örebro
Charlotte Jørgensen, København	Jan Svennevig, Oslo
	José Luis Ramírez, Stockholm

Prenumeration/abonnement På Rhetorica Scandinavicas hemsida på Internet kan du beställa prenumeration och nummer från arkivet:
www.retorikforlaget.se/rhetorica

Administration Retorikförlaget AB, Box 176, S-265 22 Åstorp, Sverige
rhetorica@retorikforlaget.se · www.retorikforlaget.se/rhetorica

**Kontakt:
Danmark** Lisa Storm Villadsen, Institut for Medier, Erkendelse
og Formidling, Afd f. Retorik, Københavns Universitet, Njalsgade
80-90, 2300 København S, Tel: +45 3532 8885, lisas@hum.ku.dk

Norge Jens E. Kjeldsen, Inst. for informasjons- og medievitenskap,
Universitetet i Bergen, Postboks 7802, 5020 Bergen,
Tel: +47 5558 9127, jens.kjeldsen@infomedia.uib.no

Sverige & Finland Anders Sigrell, MKJR, Lunds Universitet, 221 00 Lund,
Tel: +46 (0)46 222 84 77, anders.sigrell@retorik.lu.se

© Författarna & Retorikförlaget AB 2009.

Alla rättigheter förbehålles. Kopiering utan förlagets medgivande är förbjuden. Gäller även för undervisningsbruk. Se dock www.retorikforlaget.se/kopi för information om kopieringsrätt. Rhetorica Scandinavica ges ut med stöd från NOP-HS (Nordiska publiceringskommittén för humanistiska och samhällsvetenskapliga tidskrifter).

Ansvarig utgivare enl svensk lag: Peter Ström-Søeberg
ISSN 1397-0534

Tryck: Jelgavas Tipografija, Lettland

Martin Eide, Christine Isager og Heidi Jønch-Clausen

Temaintroduktion

s 12-16

Sharan Daniel

Fred Newton Scott's Department of Rhetoric and Journalism

TEMA. The unusual department chaired by Fred Newton Scott at the University of Michigan in the early 1900s offers insight into the compatibility of rhetoric and journalism as academic subjects. Though Scott's Platonic rhetoric ultimately did not prove a good fit for journalism, the limitations of his theory may suggest a corrective for potential future interdisciplinary collaborations, as journalists reinvent their profession amid new media and public forums. Aristotelian rhetoric could provide a better basis for preparing journalists and other citizens to invent and participate in new forums that question such long-standing journalistic boundaries as those between news and opinion or professional journalists and their audiences.

Abstract s 5 · Artikel s 17-31

Bente Kristiansen

Når medierne taler med én stemme

TEMA. Nyhedsmediernes dækning i december 2004 af den danske rapport om PISA-undersøgelsen vedrørende danske skoleelevers præstationer var massiv. Med baggrund i en analyse af den omfattende, men ganske ensartede mediedækning peger artiklen på, hvordan en konkret journalistisk praksis kolliderer med det deliberative demokrati-ideal, hvor den samfundsmæssige samtale betragtes som væsentlig. Ensartethed i mediedækninger kan forklares ud fra teoridannelser om medierne som selvstændig politisk institution. Men hvor disse teorier kan pege på demokratiske landvindinger ved mediernes selvstændighed, viser denne analyse, hvordan en konkret journalistisk praksis kolliderer med retoriske og deliberative demokratiske idealer.

Abstract s 6 · Artikel s 32-50

Christian Kock

Kynismesyndromet

TEMA. Påstanden i denne artikel er at der i politisk journalistik og på visse nærliggende områder, især politologi, eksisterer en "klynge" af korrelerede synsmåder på politik, hvoraf den nok mest omdiskuterede er den tendens i den politiske journalistik der ofte kaldes kynisme. Artiklen analyserer kynismens egenart og nogle af de vigtige korrelater til den ud fra eksempler fra nyere dansk politisk journalistik. Især fremhæves at den politiske journalistiks kynisme er korreleret med den synsmåde at vælgerne i et demokrati har faste politiske præferencer, så at de reelt er uimodtagelige for egentlig argumentation, hvilket indebærer at deliberativ argumentation ikke er en central del af demokratiets væsen. Hvoraf følger at deliberativ argumentation, betragtet som efter pålydende, ikke anses for et vigtigt emne for politisk journalistik.

Abstract s 7 · Artikel s 51-71

Gitte Gravngaard

Journalisters hverdagsmetaforer

TEMA. Under en måneds feltstudier og i en opfølgende interviewundersøgelse på danske avisredaktioner har artiklens forfatter indsamlet det sproglige materiale, der her analyseres med særligt fokus på journalisternes metaforbrug i relation til den daglige nyhedsproduktion. Med reference til både kognitiv og retorisk metafor-teori bliver journalisternes metaforbrug en nøgle til at forstå deres opfattelse af nyhedsproduktionen og ikke mindst af deres egen rolle heri. Observationsstudierne kunne umiddelbart synes at bekræfte tidlig

medieforskning, der har tilskrevet journalister et forholdsvis naivt syn på nyhedshistorier som givne størrelser, der blot skal selekteres og videreformidles. De opfølgende interviews bringer imidlertid en langt mere kompleks retorik for dagen. Nyhedsproduktionen beskrives nok som *seleksion*, men også som aktiv *konstruktion* foruden som *kapløb*, som *handel* og *magtspil*. De sproglige kategorier har hver deres implikationer, der løbende må afvejes i praksis, og hvis betydning for journalistikfagligheden lægger op til videre refleksion. Abstract s 8 · Artikel s 72-89

Steen Steensen

Digital featurejournalistikk

TEMA. Artikkelen undersøger hvordan en nettavis' diskursive praksis påvirker udviklingen av featurejournalistikk som sjanger. Tekstanalysekobles med empiriske studier av den sosiale konteksten tekstene produseres i, for å forstå både *hvordan* sjangre utvikler seg, og *hvorfor* de utvikler seg som de gjør. Artikkelen er basert på en kombinasjon av innholdsanalyse av tekster i featureseksjonen dagbladet.no/magasinet, og etnografisk undersøkelser fra redaksjonen.

Abstract s 9 · Artikel s 90-107

Janna Svendsen

Kald krig – vennskabelig retorikk?

En diplomatisk note, hvor sovjetledelsen foreslo militære konsultasjoner med Finland, resulterte høsten 1961 i en internasjonal krisesituasjon - den såkalte notekrisen. I Bitzersk mening er situasjonen retorisk og artikkelen dreier seg om hvordan Finlands daværende president, Urho Kekkonen, håndterte situasjonen via sine retoriske handlinger i en krisetid hvor hensynet til begge stormaktene inngår i de retoriske vilkårene. .

Abstract s 10 · Artikel s 108-125

Maria Elisabeth Pertou & Signe Dahl Iversen

Persuasivt design

En nyere tendens i brugen af computerteknologi, hvor systemer designes med et persuasivt formål, sætter retorikkens begreb om persuasio i fokus. Feltet kaldes *Persuasivt Design* og i artiklen opridses hovedtermene inden for feltet ligesom den udvikling, feltet har gennemgået, beskrives. Persuasivt Design har tydelige fællesstræk med retorikken, hvilket fremhæves i artiklen. Feltet har dog i højere grad fokus på empiriske forsøg, der kan undersøge og fastlægge computerens persuasive egenskaber. Persuasivt Design mangler generelt fokus på det teoretiske og metodologiske grundlag for teorien, og her kan retorikken være behjælpelig. Men Persuasivt Design er også en forskningsretning, som kan udfordre retorikkens område og sætte nye perspektiver i fokus.

Artikel s 126-141

Anmeldelser

Merete Onsberg anmelder Jakob Rosted: *Forsøg til en Rhetorik*, s. 143

Signe Kjær Jørgensen anmelder Norman Fairclough: *Kritisk diskursanalyse*, s. 153

Jonas Gabrielsen anmelder Ole Tøgeby: *Topik. Steder i bevidsthedens landskab*, s. 155

Abstract

RhetoricaScandinavica, ISBN 1397-0534

No 49/50, 2009, pp. 17--31

Publisher: Retorikförlaget AB

Author Sharan L. Daniel, PhD, independent researcher.

Title “Fred Newton Scott’s Department of Rhetoric and Journalism. Lessons for the Internet Age” [n/a].

Abstract The unusual department chaired by Fred Newton Scott at the University of Michigan in the early 1900s offers insight into the compatibility of rhetoric and journalism as academic subjects. Though Scott’s Platonic rhetoric ultimately did not prove a good fit for journalism, the limitations of his theory may suggest a corrective for potential future interdisciplinary collaborations, as journalists reinvent their profession amid new media and public forums. Aristotelian rhetoric could provide a better basis for preparing journalists and other citizens to invent and participate in new forums that question such longstanding journalistic boundaries as those between news and opinion or professional journalists and their audiences.

Keywords Rhetoric, journalism, Aristotle, Plato, technê, professional writing, early twentieth century.

Abstract

RhetoricaScandinavica, ISBN 1397-0534

No 49/50, 2009, pp. 32--50

Publisher: Retorikförlaget AB

Author Bente Kristiansen, University of Copenhagen.

Title "When the media speaks in one voice. A case study of neglected deliberative potential in news coverage" [Når medierne taler med én stemme: Forsømte deliberative potentialer i en nyhedsdækning]

Abstract The article suggests that rhetorical categories can be used for making the ongoing discussion about media and democracy more precise and concrete. By relating an analysis of specific news coverage to deliberative democratic ideals and the use of rhetorical figures, the article discusses the deliberative potential in the ways the media present a specific story. The analysis points to homogeneity in the media coverage. This can be explained by the concept of the media as an independent political institution. But while this concept points to positive democratic effects of the media independency, this analysis points to negative consequences in relation to deliberative ideals.

Keywords democracy, deliberation, rhetoric, news journalism, PISA.

Abstract

RhetoricaScandinavica, ISBN 1397-0534

No 49/50, 2009, pp. 51--71

Publisher: Retorikförlaget AB

Author Christian Kock, University of Copenhagen.

Title “The Cynicism Syndrome” [Kynismesyndromet].

Abstract This paper argues for the existence in political journalism and certain neighbouring fields, particularly political science, of a cluster of correlated perceptions of politics, of which the most salient is the tendency in political journalism often referred to as ‘cynicism’. The paper analyzes the nature of this cynicism and some of its important correlates, using examples drawn from recent political journalism in Denmark. In particular, it is emphasized that the cynicism of political journalism is correlated with the perception that voters in a democracy have fixed political preferences, so that they are in fact impervious to argument, which again implies that deliberative argument is not a central constituent of the definition of democracy. A corollary of this is that deliberative argument as such is not regarded as an important topic for political journalism.

Keywords Cynicism, journalism, fixed preferences, deliberation, democracy, argument.

Abstract

RhetoricaScandinavica, ISBN 1397-0534

No 49/50, 2009, pp. 72--89

Publisher: Retorikforlaget AB

Author Gitte Gravengaard, University of Copenhagen.

Title "Metaphors journalists live by: News production in the words of professional practitioners" [Journalisters hverdagsmetaforer. Professionelle praktikeres italesættelse af nyhedsproduktion].

Abstract This study is concerned with the metaphors employed in everyday discourse on news production among professional practitioners. How do journalists talk about "a news story", and how do journalists conceptualize their own work with news stories? The study is based on a month of ethnographic field work in Danish newsrooms followed up by an interview study, and it uncovers a complex of five different, coexisting conceptualizations of news production that news workers operate by. It is argued that micro-level analyses of journalists' everyday language can inform sociological studies of the media and the professions in the examination of journalists' self-understanding and conceptualizations of news production. Moreover, the study demonstrates how rhetorical studies might include field work as a way of collecting material for analysis that offers insight into rhetorical practices like that of professional news production.

Keywords Metaphors, The intuitive expert, The reflective practitioner, Conceptualization of news production, Journalistic self-understanding, Journalism practice

Abstract

RhetoricaScandinavica, ISBN 1397-0534

No 49/50, 2009, pp. 90--107

Publisher: Retorikforlaget AB

Author Steen Steensen, Oslo University College.

Title “Digital feature journalism. How discursive practices of an online newsroom affect genre development” [Digital featurejournalistikk. Hvordan diskursiv praksis påvirker sjangerutvikling i en nettavis].

Abstract The aim of this article is to investigate how discursive practices of an online newsroom affect the development of feature journalism as a genre. Textual analysis is combined with an ethnographic study of the social context in which the texts are produced, in order to better understand how genres do develop and why they develop as they do. The article is based on a case study of the feature desk at the Norwegian online newspaper dagbladet.no.

Keywords Online journalism, feature journalism, genre analysis, discourse analysis, discursive practice.

Abstract

RhetoricaScandinavica, ISBN 1397-0534

No 49/50, 2009, pp. 108--125

Publisher: Retorikförlaget AB

Author Janna Svendsen, PhD Student, Södertörn University College and Uppsala University.

Title "Cold war – friendly rhetoric?" [Kald krig – vennskapelig retorikk?].

Abstract In October 1961 Finland received a diplomatic note from the Soviet government that called for military consultations according to the FCMA-treaty (Agreement of Friendship, Cooperation and Mutual Assistance). This note added to the tense relationship between the Great Powers and gave rise to questions about Finland's position and neutrality-policy. Finnish president Urho Kekkonen gave several speeches during the Note Crisis. In this article four of them are analysed with a focus on how he, by concentrating on virtues like friendship, trust and neutrality, managed to re-achieve Finland's trustworthiness.

Keywords International crisis, neutrality, rhetorical situation, virtues, political friendship.

NKRF IV uppskjuten

Den fjärde nordiska retorikkonferensen

Den planerade nordiska konferensen om Retorik, media och offentlighet vid Södertörns högskola den 15-16 oktober 2009 är framflyttad till nästa år.

*Martin Eide er professor ved Institutt for Informasjons- og Medievitenskap, Universitetet i Bergen.
E-mail: Martin.Eide@infomedia.uib.no*

*Christine Isager er post doc ved Center for Journalistik, Syd-dansk Universitet.
E-mail: cis@journalism.sdu.dk*

*Heidi Jønch-Clausen er ph.d.-studerende ved Center for Journalistik og Institut for Sprog og Kommunikation, Syd-dansk Universitet.
E-mail: hjc@language.sdu.dk*

Martin Eide, Christine Isager & Heidi Jønch-Clausen:

Tema: Retorik og journalistik

Journalistik er en omfattende og magtfuld retorisk praksis, der i høj grad kalder på retorikfaglig teoretisering og kritisk analyse: Hvornår er journalisten deliberativ *orator*, hvornår formidler? Hvis intentioner realiseres egentlig i journalistikken? Hvordan gøres det? Og på hvilke betingelser? Hvordan kan den retorikfaglige tilgang til journalistikken evt. suppleres med samfundsfaglig eller medievidenskabelig teori og metode? Og hvordan kan man drage nytte af retorikfagets pædagogiske tradition i uddannelsen og efteruddannelsen af journalister?

Sådan spurgte vi i den oprindelige artikelindkaldelse til dette temanummer af *Rhetorica Scandinavica*, der sætter fokus på forholdet imellem retorik og journalistik. Og det glæder os at kunne præsentere en række svar fra både retorikforskere (Sharan Daniel og Christian Kock) og fra kolleger, der har deres faglige afsæt i journalistik (Steen Steensen) og kommunikation (Bente Kristiansen og Gitte Graven-gaard). På forskellige måder spænder de fem bidrag den retoriske fagterminologi og -optik op imod journalistikken og kaster lys over både idealer, produkter og processer. De peger på journalistikkens egenart som retorisk praksis og viser, hvordan vi kan blive klogere af at begribe den som sådan.

Retorik og journalistik som universitetsfag

Både retorik og journalistik er oprindelig opstået som praksis- og produktionsorienterede håndværksfag, der er blevet videreformidlet i en mesterlæretradition. For begge fag er det derfor oplagt, at forskning i kommunikation omsættes i konstruktiv kritik af praksis. Dette afspejler sig på både retorik- og journalistuddannelserne, hvor de studerende trænes i at integrere og omsætte deres akademiske faglighed i

respons og efterkritik på hinandens produktioner og arbejdsprocesser.

Særligt på det journalistiske felt er tilknytningen til den specifikke profession og praksis tæt. Man læser typisk 'til journalist' frem for at 'læse journalistik', og som blandt andre Marc Deuze har påpeget, kan bukserne synes i fare for at revne, når faget på én gang skal skærpe sin brancheorienterede og sin akademiske profil: "Throughout the history of journalism (education and studies), the field has had to balance between industry and university, each with its own institutionalized expectations and assumptions", skriver han og citerer Enn Raudsepp for den nedslående vurdering, at "journalism education [...] has ended up as neither fish nor fowl; it feels itself unloved by the industry and tolerated, barely, by the academy".¹

Heldigvis forskes der ikke desto mindre ufortrødent i journalistik på universiteter verden over. Journalistikken er en af de mest synlige retoriske praksisformer i vores hverdag, og behovet for kritisk indsigt synes indlysende. Hvor journalistikstudier førhen især er foregået inden for rammerne af fx kommunikations- og medievidenskab, etableres der stadig flere selvstændige fora for forskning i journalistik, men ifølge Deuze er det endnu ikke muligt at identificere et fælles vidensgrundlag og en fælles faglig referenceramme på feltet. Til gengæld, hævder Deuze, ligger der på professionsniveau en fælles dominerende og let bedaget forståelse af journalisten som en uafhængig, objektiv og sandhedssøgende sjæl, der arbejder i én samlet offentligheds tjeneste. Her peger han på dels en multikulturel, dels en multimedial udvikling som anledninger til at gentænke fagets identitet.

Retorikken kan spejle sig i væsentlige dele af denne fagkarakteristik og -kritik. Som bekendt er retorikfaget opstået som en systematiseret opsamling af erfaringer fra retssale og politiske forsamlinger i antikkens Grækenland og har gennem mange århundreder fungeret som et praktisk dannelsesfag, der skulle ruste borgere til at tage aktiv del i samfundslivet og styrke og udvikle demokratiet. Igennem historien er bukserne både revnet og blevet syet om som respons på kritik, der typisk gjaldt spørgsmålet om retorikkens genstandsfelt (kan form være indhold?) og det suspecte faglige ærinde at studere kommunikation på kontingensens præmisser snarere end at søge stabil og logisk forsvarlig erkendelse.

Som akademisk disciplin befinder retorikken sig i dag et sted midt imellem den direkte professionsorienterede journalistik på den ene side og fag som statskundskab, jura og økonomi på den anden. Sidstnævnte har alle tre udviklet sig til at være overvejende teoretiske studier, hvor de praktiske professionelle kompetencer primært skal erhverves efter endt uddannelse. Heroverfor fastholder retorikken altså en rodfæstethed i praksis. Dog debatteres det til stadighed i hvor høj grad fx retoriske analyser bør fokusere på effektivitet og omsættes i egentlig rådgivende virksomhed, eller i hvor høj grad der skal lægges vægt på den kritiske praksis, der studerer retorikken for at vinde indsigt i bredere sociale og kulturelle forhold.²

Heldigvis behøver det ene ikke at udelukke det andet, hvis vi forholder os reflek-

1 Marc Deuze: "What is journalism?: Professional identity and ideology of journalists reconsidered" i *Journalism* 6, 4, 2005, s. 443; Enn Raudsepp: "Reinventing Journalism Education" i *Canadian Journal of Communication* 14, 2, s. 9.

2 Se fx Lisa Villadsen: "Fortolkningens rolle i retorisk kritik" i Marie Lund Klujeff og Hanne Roer (red.): *Retorikkens aktualitet*. København: Hans Reitzels Forlag, 2006: 47-50.

teret til det forhold, som bl.a. Dilip Gaonkar har problematiseret, at retorikkens fagterminologi i sit udgangspunkt netop er ”fashioned for directing performance rather than facilitating understanding”.³ Gaonkars indvending går på, at der med det klassiske retoriske begrebsapparat følger en hel ideologi om det uafhængige individs retoriske handlekraft i den offentlige sfære. En ideologi, der ligner den journalistikfaglige professionsideologi, som der, jf. Deuze, kan være vægtige, aktuelle grunde til at udfordre og efterprøve.

Retorik og journalistik under samme tag

De to fag kan altså spejle sig i hinanden på flere niveauer, og flere steder i Skandinavien indgår retorik da også i journalistuddannelserne om end blot som enkeltstående studieelementer. I Danmark synes den tendens i disse år at være tiltagende, specielt på felterne argumentation og mundtlig retorik. Thore Roksvolds *Retorikk for journalister* fra 1989 blev for fem år siden genudgivet i en bearbejdet og fordansket version, og i *Vidensbase for Journalistik* på Center for Journalistisk Efteruddannelses website findes flere retorikfaglige bidrag og også en egentlig temasektion med fokus på retorik.⁴

Samme tendens gør sig ikke gældende i USA, skriver Sharan Daniel i sin artikel ”Fred Newton Scott’s Department of Rhetoric and Journalism: Lessons for the Internet Age”, der indleder dette temanummer. Historisk set har der imidlertid fandtes egentlige fælles institutter for journalistik og retorik i USA, enkelte består endnu, og Daniel analyserer i sin artikel et konkret eksempel fra University of Michigan i begyndelsen af 1900-tallet. Her oprettede Fred Newton Scott på grundlag af et Platon-inspireret retoriksyn et sådant fælles institut, hvor visionen var at uddanne akademiske journalister til at udgøre en dannende kraft i samfundet. I Scotts optik hørte journalistikken oplagt til på den klassiske retoriks område ”by virtue of its daily presence in the newspaper as a model and de facto teacher of rhetoric”, som Daniel formulerer det.

De platoniske idealer gik imidlertid ikke godt i spænd med journalistikkens prosaiske, flygtige natur, og instituttet overlevede ikke sin stifter. Men Daniel sætter her de historiske erfaringer i perspektiv og ridser op, hvordan en aristotelisk *techné*-tradition kunne danne en langt mere hensigtsmæssig ramme om et evt. nutidigt samarbejde mellem de to fag, ”and better prepare rhetors to invent and participate in new forums that question such longstanding journalistic boundaries as those between news and opinion or between professional journalists and their audiences.”

Her adresseres altså spørgsmålet om det nye medielandskab og dets konsekven-

3 Dilip P. Gaonkar: ”The Idea of Rhetoric in the Rhetoric of Science” i Alan Gross og William Keith (red.): *Rhetorical Hermeneutics: Invention and Interpretation in the Age of Science*. Albany: SUNY, 1997, s. 32.

4 Thore Roksvold: *Retorikk for journalister*, Oslo: Cappelen, 1989; Julie Fabricius og Thore Roksvold: *Anvendt retorik – tag sproget i munden*. København: Akademisk Forlag, 2004. Vidensbasen for Journalistik findes på <http://www.update.dk/cfe/VidBase.nsf/Forsider-Aktuelle/VB>.

ser for journalistik som retorisk praksisform, som også andre af bidragyderne har undersøgt.

Retorik, journalistik og demokrati

Et andet primært fokuspunkt, der hurtigt røber sig i den retoriske tilgang til feltet, er forholdet mellem journalistik og demokratiske idealer. Bente Kristiansen sætter i artiklen ”Når medierne taler med én stemme: Deliberative idealer i en nyhedsdækning” fokus på danske avisers dækning i januar 2004 af OECD’s PISA-undersøgelse 2003, der evaluerer elevfærdigheder på skolernes afgangstrin. Kristiansens analyse viser, at resultaterne i PISA-rapporten fik stor, men påfaldende ensartet og (dermed) forvrængende dækning. Selvom aviserne måske nok kan siges at demonstrere deres uafhængighed og selvstændighed i forhold til kildens politiske dagsorden, skriver Kristiansen, så lever nyhedsdækningen langt fra op til idealerne for et deliberativt demokrati i forhold til at bringe aktører og synspunkter i kvalificeret dialog. Med henvisning til blandt andet Christian Kocks forskning peger Kristiansen i sin artikel på, hvordan retorikken er i stand til at ”konkretisere, hvilke kvalitative krav til kommunikationen, der understøtter deliberative processer.”

Det er da også netop den opgave, Christian Kock har stillet sig i sin artikel ”Kynismesyndromet”, om end han ved denne lejlighed snarere konkretiserer journalistiske træk, der fungerer undergravende for deliberative processer. Kock blotlægger således kynismen som journalistisk *doxa* i den politiske nyhedsdækning. For en kynisk betragtning, skriver Kock, fremstår politikeres ytringer og handlinger som udelukkende dikteret af strategiske hensyn, og han peger på, hvordan kynismen kan finde et teoretisk fundament, idet tilsvarende perspektiver inden for politologien er legio. Kynismens logik bæres oppe af en personorienteret journalistik med en endimensionel fiksering på ‘spin’, og Kock afdækker et helt syndrom af sammenhængende, diskutabile opfattelser, som retorikken efter hans opfattelse klart bør distancere sig fra.

Kritikeren på feltarbejde

I de sidste to temabidrag vælges en mere deskriptiv tilgang til afdækning af retoriske processer på det journalistiske felt.

Traditionelt vil den retoriske kritiker sætte sine kræfter ind på en afdækning og fortolkning af, hvordan et givent analysemateriale på det tekstlige/symbolske niveau repræsenterer de sociale og kulturelle omstændigheder, materialet er blevet til i. En metodisk udfordring synes dermed at lyde enstemmigt fra Gitte Gravengaard og Steen Steensen, der hver især peger på værdien af at kombinere tekstanalyse med etnografiske studier af retorisk praksis. Den tilgang er, som Steensen påpeger, ikke lige efter bogen:

”Carolyn Miller framheve[r] for eksempel at sjangre må forstås som retorisk handling i en sosial kontekst. Likevel er det slik at det i retorikken og andre språkfag ikke finnes noen tradisjon for å hente empiri fra den sosiale konteksten utenfor selve teksten.”

For Gitte Gravengaards vedkommende er hun draget i felten for at udforske avisjournalisters forståelse af nyhedsproduktion og ikke mindst: af deres egen rolle deri. Vejen til den indsigt går via analyse af journalisternes sprogbrug, og artiklen ”Journalisters hverdagsmetaforer: Professionelle praktikeres italesættelse af nyhedsproduktion” er blevet til på grundlag af en måneds feltstudier og en opfølgende interviewundersøgelse på en række danske avisredaktioner.

Observationsdelen af undersøgelsen vakte især nysgerrighed efter at få afdækket, hvilken opfattelse af nyhedsarbejdet, der gemmer sig i de tilsyneladende så absolutte vurderinger: ”Her er en historie!/Her er ingen historie!” eller ”Det er en god historie!/Det er ikke nogen god historie!” Nuancer kom frem i de opfølgende interviews med journalisterne, og i analysen af de indsamlede data kunne Gravengaard således afdække fem grundmetaforer for nyhedsproduktion: *seleksion*, *konstruktion*, *kapløb*, *handel* og *magtspil*, der tilsammen afspejler det komplekse væv af hensyn og interesser, journalisterne navigerer efter i deres professionelle hverdagspraksis.

Steen Steensen har været på feltarbejde på *Dagbladets* webredaktion i Oslo med den faglige dagsorden at studere, hvilke forhold der betinger udviklingen af en journalistisk genre. Hans artikel ”Digital Featurejournalistikk: Hvordan diskursiv praksis påvirker sjangerutvikling i en nettavis” beskriver featuregenrens udvikling i regi af netavisen *dagbladet.no*. I kombination med indholdsanalyse undersøger Steensen, hvordan nye diskursive praksisser – ikke mindst i de nye sociale medier – har en afsmittende effekt på avisgenerne. I sin digitale variant er featurejournalistikken således blevet mere dialogisk og netværksbaseret, og hvor den trykte feature vægter nærhed til *kilderne*, konkluderer Steensen, vægter den netbårne udgave nærheden til *læserne*.

De fem bidrag supplerer og bygger videre på studier af journalistikkens retorik, der har fundet vej til *Rhetorica Scandinavica* i de senere år. De peger på nye tendenser at gå videre med og fagtraditioner at låne fra og dele med, og vi håber, at de vil give stof til fornyet eftertanke: teoretisk, kritisk, tidssvarende og praksisrelevant.